

Випадок експертного дослідження документа, у якому «рукописний» текст і підпис були відтворені за допомогою плотера, описаний у спеціальній літературі [2]. Фактично, єдиною ознакою, за якою експерти дійшли до такого висновку, стала відсутність градацій натиску при виконанні згинальних і розгинальних рухів.

Відома канадська фірма Quanser Consulting Inc у галузі робототехніки в 2006 році представила презентацію онлайнового дистанційного підпису відомої канадської письменниці Маргарет Ествуд з використанням пристрою, зареєстрованого під торгівельною маркою LongPen™. При цьому, Маргарет Ествуд знаходилась у Канаді, а виконуючий писальний механізм знаходився в одному з лондонських книжкових механізмів [1].

До теми розробки роботизованої руки (robotic arm) для комп'ютерного копіювання рукописних підписів і почерку стала не тільки Quanser Consulting Inc. Американська компанія Damilas Corporation розробила і реалізує декілька приладів для малювання підписів [1].

Розробка і випуск роботизованої руки використовується для цілком легальних цілей, зокрема, для підпису неофіційних документів: листівок, привітань тощо.

Але, як це неодноразово траплялось із багатьма досягненнями науково-технічного прогресу, їх починають активно використовувати у злочинній діяльності. І в таких випадках судові експерти, на жаль, частіш за все, трапляються у ролі тих, що наздоганяють, і не мають можливості спрацювати на випередження.

Якщо на сьогодні злочинці використовують для відтворення підписів один з вище описаних приладів (які, до речі, імітують і градації натиску), то судові експерти, навряд зможуть встановити факт використання подібної технології підробки, оскільки в їх розпорядженні відсутні методики виявлення слідів їх застосування при підробці підписів і почерку.

Для того, щоб «озброїти» експертів такими методичними рекомендаціями, необхідно проведення серйозних досліджень, які вимагають певних фінансових витрат, перш за все, пов'язаних з придбанням сучасних robotic arm.

Список використаних джерел:

1. Иванов Н. А. Компьютерные технологии подделки рукописных почерка и подписей. *Судебная экспертиза*. 2011 № 2.
2. Панова Т. О., Милованова О. Ю., Карпухина Е. С. Комплексное исследование имитации рукописных реквизитов (случай из экспертной практики). *Теория и практика судебной экспертизы*. 2008 № 3 (11). С. 118–121.
3. URL: <http://pc2008.ru/plotteri/vibiraem-grafopostroitel-ili-plotter.php>.

УДК 343.98

Свиридова Л. В., канд. юрид. наук, завідувач лабораторії
Харківського НДІСЕ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6667-2852>,
e-mail: ludmila.sviridova@hniise.gov.ua

УЗАГАЛЬНЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ ПРАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ЗА ТЕКСТАМИ З ПОГРОЗАМИ

Лінгвістичні дослідження за питаннями встановлення погроз останнім часом судово-слідчими органами призначаються нерідко. Проведене узагальнення експертної практики дослідження текстів, що містять висловлювання у формі погрози, також свідчить про зростання кількості призначень експертиз за злочинами, що кваліфікуються за ст. 129 КК України «Погроза знищення майна», та ст. 195 КК України «Погроза вбивством». Відповідно до законодавства, це не повний перелік норм, які регулюють санкції щодо такого діяння, як погроза. Це злочини, направлені на вчинення викрадення або використання радіоактивних матеріалів (ст. 266 КК) щодо працівників правоохоронного органу (ст. 345 КК), журналістів (ст. 345¹ КК), державного чи громадського діяча (ст. 346 КК), службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 350 КК), народного засідателя чи присяжного (ст. 377 КК), захисника чи представника особи (ст. 398 КК), військових злочинів (ст. 405 КК).

Об'єктами лінгвістичного дослідження стають тексти смс-повідомлень, електронних листів, скріншотів, листівок, розмов (у тому числі телефонних) тощо. Особливостями наведених об'єктів є те, що у деяких випадках вони можуть не містити достатньої інформації для надання висновку, оскільки складаються з окремих слів та висловлювань, які змістовно перериваються, і не містять логічної завершеності. Тому висновки за зазначеними об'єктами можуть надаватися

або у ймовірній формі, або експерт може відмовитися від проведення експертизи з вказанням об'єктивних причин. Отже, враховуючи особливості цих об'єктів, треба ставити перед експертом завдання, які можуть бути ними вирішені об'єктивно і в повному обсязі. Питання, що ставляться на вирішення експертизи, в основному некоректні, бо містять правову кваліфікацію злочину, наприклад: чи є погрози залякування гр-на П. заподіянням фізичної, майнової, моральної шкоди у разі не надання нею неправомірної вигоди? У цьому випадку питання можуть бути переформульовані в порядку і відповідно до нормативних актів [1; 2]. Отже, в межах компетенції експерта-лінгвіста питання постанови (ухвали) можуть корегуватися і бути викладені в редакції експерта, наприклад: чи містяться в об'єктивному змісті текстів смс-повідомлень гр-на К. висловлювання, виражені у формі погроз щодо гр-на Т., Також можуть вирішуватися питання відносно адресата (особи, до якої спрямоване повідомлення) та адресанта (автора повідомлення), а залежно від певного об'єкта дослідження – щодо збіжностей за семантикою (визначенням) об'єктивного змісту ключових у питанні слів та висловлювань у тексті, а також щодо прямих та непрямих погроз.

Під час ознайомлення з поставленими завданнями експерт вивчає об'єкти дослідження, їх якість і достатність інформативного матеріалу для проведення дослідження, визначає методику проведення певного дослідження, враховуючи межі спеціальних знань експерта-лінгвіста. Для уточнення інформації або усунення будь-яких недоліків, експертом складається клопотання відповідно до чинного законодавства, яке направляється органу, що призначив експертизу, з метою роз'яснення завдань, поставлених перед експертом, або ж відносно якості та інформативності досліджуваного об'єкта. Відповідно до Інструкції [1], терміни виконання клопотання обмежені, тому нерідко експертами на адресу органу, що призначив експертизу, надсилається повідомлення про неможливість надання висновку через недотримання ними вищезазначених термінів.

Одним з проблемних є питання призначення лінгвістичної експертизи щодо встановлення висловлювань, які містять погрози за відео- або аудіоматеріалами. На сьогодні лінгвістичні (семантико-текстуальні) експертизи щодо вирішення питань відносно встановлення погроз, проводяться експертами-лінгвістами з дослідження писемного мовлення, оскільки методики проведення зазначеного виду експертизи усного мовлення нерозроблені. Отже, у разі призначення лінгвістичної експертизи відносно встановлення погроз за будь-якими носіями інформації, доцільно призначати комплексну судову експертизу відео-, звукозапису та лінгвістичну (семантико-текстуальну) експертизу, у межах якої спочатку встановлюється зміст інформації на будь-якому носії, а потім експертом-лінгвістом досліджується зміст тексту і встановлюються висловлювання, виражені у формі погрози. У зв'язку із скороченням термінів розслідування та проведення експертизи, пропонується призначати лінгвістичні дослідження за текстами роздруківок, оформлених відповідно до чинного законодавства. Також рекомендується перед призначенням лінгвістичної (семантико-текстуальної) експертизи ознайомитися з завданнями, що можуть вирішуватися експертами-лінгвістами у межах своєї компетенції (філологічних знань), і вірно формулювати питання, що будуть поставлені на вирішення експертизи. У разі виникнення ускладнень під час підготовки матеріалів для проведення експертизи, можна одержати консультацію в судово-експертній установі.

Список використаних джерел:

1.Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки матеріалів та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 8 жовт. 1998 № 53/5 (зі змінами та доповн.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 22.02.2019).

УДК 343.434

*Ковкіна Є. В., ст. наук. Харківського НДІСЕ,
e-mail: evkovkina@gmail.com*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВЛЕННЕВОГО АКТУ «ПОГРОЗА» У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗИ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної (семантико-текстуальної) експертизи писемного мовлення існує нагальна потреба розроблення чіткого алгоритму дослідження текстових об'єктів щодо виявлення та аналізу в їхній структурі мовленнєвого акту погрози.